

RAPPORT

UPPFÖLJNING AV
MILJÖMÅLSÅTGÄRDER 2016
I KRONOBERGS LÄN 2014-2020

Titel: Uppföljning 2016 av åtgärder i Åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020

Författare: Louise Ellman Kareld, Ida Andreasson och Dagmara Nawrocka

Grunddata: Enkät utsänt till aktörer i länet juni 2016. Inkomna svar har sorterats och presenterats.

Fotografier:

Kontaktperson: Louise Ellman Kareld

Telefon: 010-223 70 00

E-post: miljömål.kronoberg@lansstyrelsen.se eller kronoberg@lansstyrelsen.se

Internet:

Tryck: Rapporten finns endast i pdf-format för utskrift.

Utgivning: Länsstyrelsen i Kronobergs län, oktober 2017.

Innehåll

Inledning	4
Sammanfattning	4
Uppföljning av åtgärder 2016	4
Resultat.....	5
Aktörer och Redovisning.....	5
Tema Hälsa i miljöarbetet.....	6
Tema Det hållbara landskapet	9
Tema Klimat och energi.....	11
Tema Hållbar konsumtion	21
Analys	25
Slutsatser och fortsatt arbete.....	26
Bilagor.....	27
Instruktion för ifyllande av enkäten, utsänd 2016-06-22.....	27
Överblick: samtliga åtgärder i åtgärdsprogrammen	29

INLEDNING

SAMMANFATTNING

Åtgärdsprogrammet för miljömål innehåller 139 åtgärder. 45 följdes upp under sommaren 2016. Fem konstaterades vara genomförda. Även om ingen av åtgärderna i temat Hållbar konsumtion är genomförd så pågår det gott arbete i länet.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDER 2016

Länsstyrelsen uppmanade i juni 2016 länets kommuner, Region Kronoberg, länets energibolag (fyra stycken), Kronobergs Luftvårdsförbund, Linnéuniversitetet, Energikontor Sydost samt Miljö Linné (tidigare Miljöresurs Linné), att redovisa hur arbetet går med att genomföra åtgärderna i Åtgärdsprogrammen för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020.

Enkäten täcker inte hela åtgärdsprogrammet utan ett urval gjordes av de åtgärder som bedömdes ha störst inverkan på uppfyllandet av miljömålen och som kommunerna och några aktörer till har rådighet över. Sammanlagt frågades om 45 åtgärder av totalt 139 stycken i åtgärdsprogrammen (fullständig lista i bilaga 2).

Enkäten skickades som en excelfil till aktörerna som ombads att svara på ett antal frågor kopplat till de åtgärder i åtgärdsprogrammet som berör dem, samt göra en bedömning om åtgärden är påbörjad eller genomförd enligt en 4-gradig klassning¹. Åtgärderna skulle klassificeras som en av följande:

E - Ej påbörjad
P - Pågående
H - Genomförda till mer än Hälften
G - Genomförda

Då vissa åtgärder omfattar mer än en aspekt förtydligades åtgärden genom att respondenten istället ombads att besvara en fråga, vilken framgår av kolumnen ”Fråga till åtgärd”, se tabell 1.

Åtgärdsprogrammet omfattade när det antogs år 2014 tre temaområden: Det hållbara landskapet, Hälsa samt Klimat och energi. Under år 2015 tillkom temaområdet Hållbar konsumtion. Redovisningen görs per temaområde och i olika aktörsgrupper. Eftersom det bara var ett halvår sedan åtgärdsprogrammet inom temaområdet Hållbar konsumtion antogs när frågorna ställdes kan man inte förvänta sig att arbetet ska ha kommit särskilt långt.

¹ Klassningen har gjorts enligt den så kallade Sydlänsmodellen som beskrivs i rapporten [Metod för uppföljning av åtgärder i det regionala miljömålsarbetet](#), Länsstyrelsen i Skåne 2010:1:

Aktörerna som besvarade enkäten hade möjlighet att lämna en kommentar till sin bedömning. Länsstyrelsen har inte ändrat någon bedömning utan det är aktören själv som har bedömt hur långt man har kommit i genomförandet. Samtliga kommentarer som aktörer gjort har också tagits med i den form de har lämnats. Stavfel och uppenbarliga skrivfel har dock rättats till.

RESULTAT

AKTÖRER OCH REDOVISNING

Samtliga kommuner har besvarat enkäten. Övriga aktörer som har svarat är Kronobergs luftvårdsförbund, Region Kronoberg, Miljö Linné, Ljungby Energi AB, Linnéuniversitetet och Energikontor Sydost. Region Kronoberg har besvarat enkäten, både via miljösamordnaren inom hälso- och sjukvården och samordnaren för Miljösamverkan Kronoberg. Svaren var identiska.

Redovisningen sker enligt nedanstående system i de följande tabellerna. I översta rutan redovisas åtgärden och i rutan under den fråga som har ställts samt redovisning för de aktörer som har svarat och med samma gradering som för kommunerna: E, P, H och G. I exemplet nedan har Aktör 3 bedömt sitt genomförande av en åtgärd till H= åtgärden genomförs till hälften.

Tabell 1. Malltabell för rapportens tabeller.

Åtgärd (beskrivning)	Aktör 1	Aktör 2	Aktör 3	Aktör 4	Aktör 5
Fråga till åtgärd	E	P	H	G	

Sammanlagt bedöms fem av 45 uppföljda åtgärder som genomförda. Totalt omfattar åtgärdsprogrammen för miljömål 139 åtgärder.

TEMA HÄLSA I MILJÖARBETET

Temaområde Giffri miljö och minskad kemikalieanvändning

Åtgärd 1. Minska användning av farliga kemikalier i verksamhet

Tabell 2. Inkomna svar till Åtgärd 1, Minskad användning av farliga kemikalier i verksamhet.

Alla som använder kemikalier yrkesmässigt upprättar kemikalielistor och arbetar med att byta ut till så harmlösa kemikalier som möjligt.	Region Kronoberg
Finns det redovisning av vilka kemikalier som bytts ut och vad de har ersatts med?	P

Kommentar från Region Kronoberg: Utfasning av farliga kemikalier är ett kontinuerligt arbete som genomförs i samarbete med verksamheterna. Alla farliga kemikalier är inte utbyta än p.g.a. att det inte finns alternativ. Vi arbetar med substitution tillsammans med andra landsting/regioner och har en gemensam lista för utbyten.

Åtgärd 2. Minska användning av farliga kemikalier i hushållen

Tabell 3. Inkomna svar till Åtgärd 2, Minska användning av farliga kemikalier i hushållen.

Framförallt genom informationsinsatser som inriktas på vardagsvaror med stor spridning i samhället och varor med potentiell exponering av känsliga grupper, t.ex. barn och ungdomar	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har informationsinsatser om kemikalier i hushållen genomförts?	E	E	E	E	E	E	P	E

Växjö: det här är ju inget som blir fullt genomfört. Vi har bland annat anordnat seminarium om giftfritt julbord, platsamhället mm.

Åtgärd 3. Öka inköp av ekologiska livsmedel

Tabell 4. Inkomna svar till Åtgärd 3, Öka inköp av ekologiska livsmedel.

Ekologiska livsmedel och klimatsmart mat efterfrågas och köps in i större omfattning av offentlig sektor. En ökad efterfrågan stimulerar ekologisk produktion. Kommuner och landsting kan styra mycket vid upphandling. Insatser inom den privata sektorn är lika nödvändiga och strategiskt viktiga.	Miljö Linne	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Ställs det krav på ekologiska livsmedel vid upphandling av livsmedel?		G	G	P	G	G	G	E	G	P
Har ni genomfört utbildningsinsatser under perioden 2014-2015? (se även åtgärd 19 och 29 i temaområde klimat och energi)	G									

Kommentarer

Region Kronoberg: Ja. Regionen ställer miljö- och djurskydds krav vid livsmedelsupphandlingar. Vi är nu uppe i mer än 50 % ekologiska livsmedel (av livsmedelsbudgeten).

Lessebo kommun: Kommunen har satt upp en procentsats på andelen ekologiska

livsmedel.

Tingsryd: Bäst i länet!

Växjö: Ekologiska livsmedel ingår i det upphandlade sortimentet. Det är tydligt markerat i inköpssystemet vilka livsmedel som är ekologiska, och det finns ett tydligt mål i miljöprogrammet om ökad andel ekologisk mat.

Åtgärden räknas som genomförd i länet.

Åtgärd 4. Minska läkemedlens miljöpåverkan

Tabell 5. Inkomna svar till Åtgärd 4, Minska läkemedlens miljöpåverkan.

Minska läkemedlens miljöpåverkan bl.a. inom områdena förskrivning, användning, hantering och kassering. Viktigt att läkemedel hanteras så att miljöbelastningen minimeras. Förhindra att läkemedelsrester hamnar i reningsverkens slam och i vattendragen.	Region Kronoberg
Har Regionen genomfört information om miljöhantering av läkemedelsrester?	P

Kommentar från Region Kronoberg: Vi genomför flera olika informationsinsatser internt genom information på ST-läkarutbildning, och i samarbete med läkemedelskommittén. I år har vi också tagit fram en webbutbildning om läkemedels miljöpåverkan för forskrivare. Vi har även tagit fram en webbaserad miljöutbildning för samtliga medarbetare som har ett kapitel om läkemedels miljöpåverkan. Tidigare har vi även genomfört informationsinsatser riktade mot allmänheten om hantering av läkemedelsrester. Vi arbetar även med frågan i ett nationellt nätverk. Vissa informationsinsatser om läkemedel och miljö genomförs genom nätverket.

Temaområde Hållbar samhällsplanering

Åtgärd 8. Minska partikelhalter vid gaturengöring

Tabell 6. Inkomna svar till Åtgärd 8, Minska partikelhalter vid gaturengöring.

	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Tidig och upprepad rengöring av gator. PM10-certifierade städmaskiner används vid gatuhållningen i de större tätorterna, dvs. partikelutsatta områden								
Partikelhalterna i luften (PM10) i gatumiljö är under preciseringens nivå även i mars månad		E	P	E	G	E	H	
Använder kommunerna PM10 certifierade städmaskiner till gaturengöring?		E	G	E		P	G	E

Kommentarer: Alvesta: 1. Luftvårdsförbundet har denna uppgift. Tidigare mätningar har visat att halterna i luften legat under. 2. Vet ej. De städmaskiner som används är Broddway Senior 2000 och Wasa 300.

Ljungby: 1. Kanske är Kronobergs luftvårdsförbund de som bör svara för hela länet, då mätningar och sammanställningar görs genom dem. 2. Det finns två gatusopmaskiner som har handlats upp med krav på PM-10 certifiering.

Markaryd: 1. Vi genomför inte egna mätningar. 2. Inte i egen regi, men Trafikverket rengör sina egna vägar och större genomfartsleder genom kommunen.

Tingsryd: 1. Inget problem här. 2. Vet ej.

Uppvidinge: 2. PM10-certifierade med tre stjärnor.

Växjö: 1. Vad jag förstår är miljömålet 30 µg/m³ luft (dygnsmedelvärde?).

Månadsmedelvärdet för mars låg strax över detta 2015, och strax under 2014.

Under 2015 överskreds 30 µg/m³ under 32 dygn under året, vilket är under gränsen 35 dygn.

Älmhult: Har ännu inte fått data för 2015.

Kronobergs luftvårdsförbund, Kr. LVF, har enligt sina [stadgar](#)² till uppgift bland annat att klarlägga luftföroreningarnas spridning och påverkan på luft, mark och vatten, att redovisa undersökningsresultaten på sådant sätt att de kan vara till nytta för planeringsarbetet inom regionen, att verka för att åtgärder vidtas mot luftföroreningar. Sedan 2007 utgör Kronobergs län samverkansområde för kontroll av luftkvalitet. Samtliga kommuner deltar och förbundet samordnar verksamheten.: Kr. LVF bedömde åtgärd 8 genom två frågor.

Är partikelhalterna i luften (PM10) i gatumiljö under preciseringens nivå även i mars månad?
Använder kommunerna PM10certifierade städmaskiner till gaturengöring?

Kr. LVF svarade att det uppmätta månadsmedelvärdet i mars generellt är över preciseringen för årsmedelvärden eftersom mars/april generellt är de månader som har högst halter. Förbundet känner inte till i vilken utsträckning kommunerna använder PM10-certifierade städmaskiner.

Temaområde Boende och verksamhet

Åtgärd 14. Minskad användning av dubbdäck

Åtgärd: Minskad användning av dubbdäck inom tätbebyggda områden. Insatser genomförs framförallt i tätorter t.ex. via dubbdäckskampanjer.

Kr. LVF besvarade följande fråga om åtgärd 14:

Har förbundet har genomfört någon dubbdäckskampanj?

Kr. LVF svarar att man inte har genomfört dubbdäckskampanj i ordets rätta bemärkelse. Kr. LVF, eller Växjö kommun, informerar om det när tillfälle ges, t. ex. i samband med presentation av luftkvalitet i länet eller den trafik och klimatdag som t ex Växjö kommun ordnar varje år i september (i år [2016] lördag 24 sep). Det har även funnits information i månadsuppslag i den miljökalender som Växjö kommun årligen skickar ut till alla hushåll, samt facebook-inlägg etc etc.

² Luftvårdsförbundets stadgar finns på förbundets hemsida: www.kronobergsluft.se

Åtgärd 15 Öka antal bostäder som utför radonmätningar

Tabell 7. Inkomna svar till Åtgärd 15, Öka antal bostäder som utför radonmätningar.

Åtgärden kan t.ex. genomföras genom gemensamma informationskampanjer, framtagna av information om radon som är lättläst, pedagogisk och kopplad till hälsoeffekter, att kommunerna hjälper till att tillhandahålla mätutrustning och att radonområden pekas ut i kommunernas översiktsplaner.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Antalet bostäder där radonmätning har gjorts ökar i länets kommuner		P	E	E	E	P	G	E

Kommentarer:

Alvesta kommun: Kommunen har ej denna uppgift.

Lessebo: Radonområden finns utpekade i översiktsplanen, men ingen informationskampanj har gjorts.

Ljungby: Bör göras i större sammanhang än kommun, för hela länet eller möjligen genom miljösamverkan. Dock kan svaret vara ja om vi räknar att antalet bostäder som mäter hela tiden blir fler, för det finns ju alltid någon som väljer att mäta.

Tingsryd: Projekt om detta ej på gång.

Uppvidinge: Vad gäller radon så det vi själva gör att förmedla kontakt med fastighetsägare och radonmätande företag. Kan erbjuda ett lågt pris på detta.

Växjö: Vi bedömer att mätningarna i bostäder håller en jämn nivå.

Åtgärd 16 Kartlägga radonhalter i skolor och förskolor

Tabell 8. Inkomna svar till Åtgärd 16, Kartlägga radonhalter i skolor och förskolor.

Om mätningar saknas ska kompletterande mätningar genomföras, i syfte att skydda barn mot hälsofarlig exponering.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Radonhalten har mätts i alla skolor i länets kommuner.	G	G	G	G	G	G	G	G

Ljungby: Genomfört med korttidsmätning.

Växjö: Gjordes fram till 2010 i alla skolor, och sedan successivt i nya skolor.

Åtgärden är genomförd i hela länet.

Åtgärd 17 Tillgång till skugga på skol- och förskolegårdar

Tabell 9. Inkomna svar till Åtgärd 17, Tillgång till skugga på skol- och förskolegårdar.

Förebyggande åtgärd för att minska antalet fall av hudcancer, och därmed uppnå miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Alla utemiljöer till skolor och förskolor har tillgång till skugga där barnen kan vistas.	G	P	H	G	H	H	H	P

Älmhult: Ingen kartläggning har gjorts på alla skolor och förskolor.

TEMA DET HÅLLBARA LANDSKAPET

Temaområde Skogen

Åtgärd 21. Öka arealen certifierad skogsmark

Tabell 10. Inkomna svar till åtgärd 21, Öka arealen certifierad skogsmark.

Skogscertifiering är ett frivilligt åtagande för uthålligt skogsbruk. Det finns två olika certifieringsstandarder: FSC-standard eller PEFC-standard.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har kommunen ökat andelen certifierad skog (sedan 2014)?	G	G	G	G	E	P	G	G

Ljungby kommun: Ja, den är genomförd, men nej vi har inte ökat andelen sedan 2014 då all skog är certifierad enligt båda standarder.

Markaryd: All skog har varit certifierad sedan tidigare.

Växjö: 100 % av den kommunala skogen är redan dubbelt certifierad (med både FSC och PEFC). Men eftersom vi redan haft 100 % har vi naturligtvis inte ökat andelen.

Älmhult: 100 % av kommunala skogen är FSC.

Åtgärden är i princip genomförd i länet.

Åtgärd 25. Bilda fler kommunala reservat

Tabell 11. Inkomna svar till åtgärd 25, Bilda fler kommunala reservat.

Tillskapa fler kommunala skogsreservat. Länsstyrelsen har en vägledande roll i arbetet.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har kommunen skapat något naturreservat senaste två åren?	E	P	G	E	E	E	P	E

Kommentarer:

Lessebo: Kommunen har inga egna naturreservat men planerar att göra skolskogar i Lessebo och Hovmantorp.

Ljungby: Ja, är genomförd men slutgiltiga beslutet om skötselplan är inte taget ännu på grund av förseningar i handläggningen av ansökan om intrångsersättning från Naturvårdsverket.

Växjö: Inget nytt reservat under de senaste åren, men det finns planer på att utöka ett inom kort.

Temaområde Sjöar och vattendrag

Åtgärd 31. Fortsatt inventering och åtgärd av otillräckligt renat avloppsvatten

Tabell 12. Inkomna svar till åtgärd 31 Fortsatt inventering och åtgärd av otillräckligt renat avloppsvatten.

Inventera och i de fall det behövs vidta åtgärder för samtliga enskilda avlopp i länet som påverkar vatten som inte når god status vad gäller övergödning. Koppling till åtgärd nr 33 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har kommunen arbetat med inventering av enskilda avlopp de senaste två åren?	G	G	G	P	G	E	G	P

Lessebo kommun: Inventeringen är genomförd, nu kontrollerar vi att åtgärderna genomförs.

Ljungby kommun: Ja, inventering har pågått åren 2006-2014.

Tingsryd: Inventering klar och åtgärddning pågår. Ca 200 enskilda avlopp åtgärdas årligen.

Växjö: Alla enskilda avlopp är inventerade och mål finns i miljöprogrammet om att jobba aktivt för att öka antalet som har tillräckligt god reningskapacitet.

TEMA KLIMAT OCH ENERGI

Temaområde Strategiska åtgärder

Åtgärd 3. Klimatinriktad samverkan forskning och näringsliv

Tabell 13. Inkomna svar till Åtgärd 3, Klimatinriktad samverkan forskning och näringsliv.

Ett speciellt fokus på att främja utvecklingen av nya klimatsmarta produkter behöver främjas. Samverkan mellan näringsliv och forskning vid Linnéuniversitet, t.ex. inom området av förbränningssystem för biobränslen inom tillverkningsindustrin.	Linné-universitetet
Sker samverkan med näringslivet vid produktutveckling av klimatsmart teknik?	H

Kommentarer: Linné-universitetet: Samverkan med näringslivet inom detta område sker exempelvis vid Institutionen för byggd miljö och energiteknik och Institutionen för byggteknik.

Åtgärd 4. Klimatsmarta innovationer – cleantech

Tabell 14. Inkomna svar till Åtgärd 4.

För att lösa de utmaningar som den ökande växthuseffekten medför, behövs en kraftfull teknikutveckling av både produkter och tjänster. För att åstadkomma detta behövs en samhällsstruktur som stödjer innovationer, där universitet, företag, andra organisationer och offentlig sektor samverkar. Behoven av erfarenhetsspridning av goda exempel är stora. Ett område som har stor potential är upphandlingsområdet, där innovationsupphandlingar är ett strategiskt verktyg.	Linné-universitetet
Har ni arbetat/deltagit i samverkan för att främja innovationsupphandlingar	P

Kommentarer: Linnéuniversitetet strävar mot att i möjligaste mån upphandla funktioner snarare än specifika produkter och tjänster. Sådana så kallade funktionsupphandlingar kan vara innovationsdrivande då det blir upp till leverantörer att tillgodose önskade funktioner.

Åtgärd 13. Utbildnings- och informationsinsatser till länets medborgare

Tabell 15. Inkomna svar till Åtgärd 13, Utbildnings- och informationsinsatser till länets medborgare

Det är av yttersta vikt att fler informations-insatser genomförs. Dessa kan initieras av olika aktör i syfte att höja medvetenheten och medföra beteende-förändringar inom klimat- och energiområdet. Målgrupp: allmänhet och näringsliv.	Energikontor Sydost	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har Energikontoret medverkat i specifika informationsinsatser för beteende-förändring inom klimatområdet för läns-invånarna?	P									
Har Regionen/kommunen genomfört specifika informations-insatser för beteende-förändring inom miljöområdet för läns-/kommun-invånarna?		E	G	P	P	E	E	E	G	P

Kommentarer:

Lessebo: Insatser via energi- och klimatrådgivningen har gjorts.

Ljungby genomför under rubriken Miljömånad informationsinsatser till medborgarna årligen under hösten. "Renare Ljungby" har en Facebook-sida.

Växjö: När är en sådan här genomförd till fullo eller hälften egentligen? I vilket fall som helst kan vi säga att Earth Week är vårt stora evenemang där vi har informationsspridning, en vecka om året.

Åtgärd 14. Utbildnings- och informationsinsatser till politiker

Tabell 16. Inkomna svar till Åtgärd 14, Utbildnings- och informationsinsatser till politiker.

För att fatta rätt beslut krävs kunskap och förståelse för vilka utmaningar vi står inför och vilka möjligheter som finns att påverka. Denna insats kan genomföras av flera olika aktörer, beroende på insatsområde.	Energi- kontor sydost
Har energikontoret genomfört specifika informations-insatser inom miljöområdet för politikerna?	P

Åtgärd 17. Energi- och klimatrådgivning till allmänhet och näringsliv

Tabell 17. Inkomna svar till Åtgärd 17, Energi- och klimatrådgivning till allmänhet och näringsliv.

Den kommunala energi-/klimatrådgivningen är ett viktigt instrument för att nå fram med information till allmänhet och näringsliv.	Energi- kontor sydost
Har samtliga kommuner energi- och klimatrådgivning?	G

Kommentar: Energi-kontor Sydost: Energikontoret koordinerar all kommunal energi- och klimatrådgivning (EKR).

Åtgärden är genomförd i länet.

Åtgärd 19. Kompetensutveckling av butikspersonal

Tabell 18. Inkomna svar till Åtgärd 19, Kompetensutveckling av butikspersonal.

Utbildning och inspiration för butikspersonal om dels matens miljö-och klimatpåverkan, dels placering av produkter och information för att underlätta för kunden att göra miljösmarta val.	Miljö Linné
Har ni anordnat utbildningar för att höja kompetensen om miljö och klimatpåverkan hos butikspersonal?	G

Åtgärden är genomförd av Miljö Linné, men det finns sannolikt mer att göra av branschorganisationer, butikskedjor och butiker.

Temaområde Grön upphandling

Åtgärd 23. Inköp av el från förnyelsebara energikällor

Tabell 19. Inkomna svar till Åtgärd 23, Inköp av el från förnyelsebara energikällor.

Att öka efterfrågan på miljömärkt el är en effektiv åtgärd för att öka framställningen av el från förnyelsebara källor.	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Köper kommunen endast in förnyelsebar el?*	G	G	G	G	G		G	G	G

*Frågan till Regionen var: Kommer elen som förbrukas inom organisationen från förnyelsebara källor?

Ljungby: Ändrat från miljödeklarerad el till Krav-märkt, från bra till bättre!

Tingsryd: Vet ej.

Åtgärden räknas som genomförd i länet.

Åtgärd 25. Inköp av förnyelsebart drivna fordon

Tabell 20. Inkomna svar till Åtgärd 25, Inköp av förnyelsebart drivna fordon.

Den viktigaste åtgärden i ett längre perspektiv är att gå från fossila, till förnyelsebara bränslen. Alla aktörer behöver därför köpa fordon som drivs av förnyelsebara bränslen, t.ex. biogas, etanol osv.	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Ställs det krav vid upphandling av fordon om förnyelsebart bränsle?	H	G	H	P	E	E	P	G	E

Kommentar: Region Kronoberg: Vid senaste upphandlingen av fordon till regionens bilpool ställdes krav på att samtliga bilar ska vara miljöbilar vilket resulterade i att vi nu har gasbilar, etanolbilar och några mindre dieslbilar i vår bilpool.

Alvesta: Gäller personbilar och lätta lastbilar.

Markaryd: Det står i upphandlingspolicyn att inköpsverksamheten ska präglas av bl.a. miljöhänsyn, men inget mer specifikt.

Åtgärd 26. Inköp av vegetariska produkter

Tabell 21. Inkomna svar till Åtgärd 26 Inköp av vegetariska produkter.

Det effektivaste sättet att minska klimat-påverkan från livsmedelssektorn, är att öka konsumtionen av vegetariska livsmedel. Minskad köttkonsumtion, innebär inte konsumtionen av kött ska upphöra, utan att vi ska välja köttets ursprung med större omsorg. Det skulle gynna miljömålen om konsumtionen av kött i högre grad kom ifrån ekologisk produktion eller naturbete i Sverige.	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har Regionen/kommunen minskat inköp av kött till förmån för vegetariska alternativ inom organisationen?	P	H	H	H	E	G	E	H	G

Kommentar: Region Kronoberg: Arbete pågår med att se över recepten som innehåller kött, vikten på färsbiffen till patienterna väger nu 120 gram istället för 150 gram. Andelen färs i biffarna har minskat med 12 % och ersatts med t.ex. vita bönor. Vegetariskt alternativ serveras varje dag i restaurangerna - presenteras varje dag överst i menyn med förhoppning om att fler ska välja detta alternativ.
Växjö: Av de samlade kommunala köken har insatser gjorts som motsvarar att cirka 50 procent av köken har en vegetarisk dag.

Åtgärd 29. Kompetensutveckling och stöd till restauranger

Tabell 22. Inkomna svar till Åtgärd 29, Kompetensutveckling och stöd till restauranger.

Syftet är att få mer ekologiska och närproducerade livsmedel i restauranger. En naturlig fortsättning på den satsning som gjorts inom offentlig sektor. Ett exempel på initiativ inom detta är Ekoligan, av Miljöresurs Linné.	Miljö Linné
Har ni anordnat utbildningar för att höja kompetensen om miljö och klimatpåverkan hos restauranger?	H

Kommentar: Miljö Linné: Vi har haft två utbildningar om KRAV-certifiering för privata restauranger i regionen.

Temaområde Ökad energieffektivisering

Åtgärd 30. Nybyggnation inriktas på passiv- och plusenergihus

Tabell 23. Inkomna svar till Åtgärd 30, Nybyggnation inriktas på passiv- och plusenergihus.

En viktig aspekt när det gäller byggnader, är dess långa livslängd. Detta gör att det är extra viktigt att byggnaderna har så låg energianvändning som möjligt från början. Det är dessutom mer kostnadseffektivt att utforma byggnaderna från början, än att anpassa dem i efterhand. Det är därför viktigt att hustillverkare utvecklar fler hustyper inom kategorierna passiv- och Plusenergi-hus eller motsvarande nivå. Det finns behov att bygga inspirations- och demonstrationshus på flera orter. Det behövs en informationskampanj, t.ex. till besökare av kommunala hemsidor om bygglov.	Energikontor Sydost
Har ni inom projekt främjat energieffektiv nybyggnation?	G

Energikontor Sydost har genomfört åtgärden. Andra aktörer som byggföretag, Goda hus är också aktörer i denna åtgärd och de har inte tillfrågats i denna uppföljning.

Åtgärd 38. Öka incitamenten för energibesparing

Tabell 24. Inkomna svar till Åtgärd 38, Öka incitamenten för energibesparing.

Att minska sin energianvändning kan kännas onödigt när energikostnaderna upplevs låga. För att skapa större incitament för energibesparing behöver taxorna för elanvändningen ändras, så att den fasta kostnad sänks eller tas bort och den rörliga kostnaden ökar.	Ljungby Energi AB
Införs några incitament för energibesparing?	H

Kommentar: Ljungby Energi AB: Årliga justeringar avseende den rörliga delen av fjärrvärmepriset.

Temaområde Mer förnybar energi

Åtgärd 39. Ökad användning av fjärrkyla

Tabell 25. Inkomna svar till Åtgärd 39, Ökad användning av fjärrkyla.

Ett klimatsmart sätt att både minska elanvändningen och att öka produktionen av förnyelsebar energi är att använda sig av fjärrkyla. Systemet liknar fjärrvärme, men skickar ut kallt vatten i ett rörsystem istället. Det kalla vattnet används för att kyla kontorslokaler, butiker osv. och ersätter eldrivna kylanläggningar som dessutom använder klimatpåverkande köldmedium som riskerar att läcka ut och påverka vår atmosfär.	Ljungby Energi AB
Har ni infört åtgärder för att fjärrkyla ska användas mer?	P

Kommentar: Ljungby Energi AB: Diskussioner med industrin har påbörjats för att väcka intresse för fjärrkyla.

Åtgärd 41. Ökad biogasproduktion

Tabell 26. Inkomna svar till Åtgärd 41, Ökad biogasproduktion.

Ännu en strategiskt mycket viktig åtgärd är att få till stånd en ökad biogasproduktion i regionen både från jordbruket och från kommunalt avfall. Biogas är dessutom det klart bästa bränslet, det ger minst hälso- och klimateffekter av dagens fordonsbränslen. Avsättningen av gasen kan ske genom biogasdrivna fordon, även tåg. Biogas kan även ersätta gasol inom tillverkningsindustrin. Kommunerna har en nyckelroll för att insamling av matavfall skall komma igång och verksamheter startar så att det kan användas som substrat för biogasproduktion. Länsstyrelse och regionförbund kan bidra genom att driva på, samordna mm.	Energikontor sydost
Insamling av kommunala matavfallet som kan användas som substrat för biogasproduktion ökar	P

Kommentarer: Energikontor Sydost: Svårbedömt. Energikontoret arbetar med frågan genom nätverket Biogas Sydost och har även agerat genom olika projektinsatser.

Länsstyrelsen: Denna frågan borde även ha ställts till kommunerna.

Åtgärd 43. Produktion av förnyelsebart bränsle

Tabell 27. Inkomna svar till Åtgärd 43, Produktion av förnyelsebart bränsle.

Tillgången på förnybara fordonsbränslen räcker inte för att ersätta de fossila bränslen vi använder idag. Samtidigt finns ingen annan lösning, vi måste få tillgång till mer förnybara bränslen. Det behövs därför andra mer effektiva framställnings-metoder av fordonsbränslen. Det är alltså av yttersta vikt att produktion av nästa generations förnyelsebara drivmedel påbörjas i regionen.	Linné-universitetet
Har universitetets forskning främjat produktion av förnyelsebart fordonsbränsle?	P

Kommentar: Linnéuniversitetet: Forskning inom detta område sker framförallt vid Institutionen för byggd miljö och energiteknik inom området bioenergiteknik.

Åtgärd 44. Ökad produktion av kraftvärme

Tabell 28. Inkomna svar till Åtgärd 44, Ökad produktion av kraftvärme.

Kraftvärme är ett mycket effektivt och hållbart sätt att framställa elenergi. Det finns en potential att utvinna i rökgaserna vid mindre fjärrvärmeverk. Det kan bli ett viktigt bidrag till att göra regionen självförsörjande på förnyelsebar energi.	AB Energi Ljungby
Har ni tagit åtgärder för att öka produktion av kraftvärme?	G

Kommentar: Ljungby Energi AB: Våra två baslastpannor är ångpannor för elproduktion.

Åtgärden kan inte räknas som genomförd i länet eftersom svar bara kommit från en av fyra aktörer.

Åtgärd 46. Bygg ut närvärme i fler orter

Tabell 29. Inkomna svar till Åtgärd 46, Bygg ut närvärme i fler orter.

Fjärr- och närvärme är väl utbyggd i regionen, det finns dock några fler orter där närvärme skulle kunna vara ett hållbart alternativ.	AB Energi Ljungby
Har ni tagit åtgärder för att bygga närvärme i fler orter?	P

Kommentar: Ljungby Energi AB: Diskussioner påbörjade avseende fjärrvärme i intilliggande orter.

Åtgärd 47. Ökad användning av solvärme

Tabell 30. Inkomna svar till Åtgärd 47, Ökad användning av solvärme.

Installation av solfångare kan vara ett bra alternativ för camping-anläggningar, sommarstugor, föreningar eller andra verksamheter som har störst varmvatten-behov under sommarhalvåret. Även privatpersoner kan vidta åtgärden, t.ex. vid utbyte av varmvattenberedare. För att få en så bra analys som möjligt vid beräkning av investeringskostnader bör LCA (Life cycle analys) och Belok totalverktyg tillämpas.	Energi kontor Sydost
Har ni inom projekt främjat användning av solvärme i länet?	P

Åtgärd 48. Ökad användning av solceller

Tabell 31. Inkomna svar till Åtgärd 48, Ökad användning av solceller.

Installation av solcellspaneler har en potential som ökar i samma takt som priserna på solceller sjunker. Både företag, kommuner och privatpersoner har i allt ökande takt börjat installera solcellspaneler och kan på så vis minska sina kostnader för elanvändningen. Skulle nettodebitering införas, som i andra länder, kommer det ske en dramatisk ökning av denna åtgärd. För att få en så bra analys som möjligt vid beräkning av investeringskostnader bör LCA (Life cycle analys) och Belok totalverktyg tillämpas.	Energikontor sydost
Har ni inom projekt främjat användning av solceller i länet?	P

Temaområde Hållbara transporter

Åtgärd 50. Avgiftsbelagda parkeringsplatser

Tabell 32. Inkomna svar till Åtgärd 50, Avgiftsbelagda parkeringsplatser.

En transportökande faktor är avgiftsfria parkeringsplatser. Dessa förekommer t.ex. i form av parkeringsplatser som upplåts av företag och andra organisationer för sina anställda och i form av fri parkering i anslutning till t.ex. externa handelscentra. Kostnaden för markanvändningen döljs på detta sätt för anställda och kunder och inkluderas t.ex. i priset vid försäljning. Om kostnaden istället tydliggörs i form av en parkeringsavgift kan en rättvisare jämförelse göras med t.ex. kollektivtrafiklösningar.	Energikontor Sydost	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har ni infört parkeringsavgifter på egna parkeringsplatser?	E	P	G	E	P	E	E	E	G	E

Kommentarer:

Energikontor Sydost: Har inga egna parkeringsplatser

Region Kronoberg: Avgiftsbelagda vid de arbetsplatser som ligger inom kommunens avgiftsbelagda zoner t ex CLV och Nygatan 20. Ej avgiftsbelagda när de ligger inom områden där kommunerna inte har avgiftsbelagt t. ex.

Sigfridsområdet eller Ljungby lasarett.

Ljungby: Kommunen har infört p-skiva för att begränsa tiden för parkering. Ett steg på vägen.

Tingsryd: Ej aktuellt.

Växjö: Kommunala parkeringsplatser är försedda med parkeringsavgift.

Åtgärd 51. Klimatkompensering för klimatpåverkan vid tjänsteresor

Tabell 33. Inkomna svar till Åtgärd 51, Klimatkompensering för klimatpåverkan vid tjänsteresor.

En lämplig åtgärd för många organisationer är att införa en klimatkompensering av de transporter inom organisationer som ger klimatpåverkande utsläpp. Kompensationen kan ske genom t.ex. att organisationen köper utsläppsrätter som sedan inte används, betalar en viss summa per utsläpp av koldioxid till en egen miljöfond som sedan används till egna projekt eller använder de medel som betalats in till att finansiera t.ex. FN godkända klimatprojekt.	Energikontor sydost	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har ni infört system för klimatkompensering av tjänsteresor?	E	H	G	E	E	E	E	E	G	E

Kommentar: Region Kronoberg: Vi klimatkompen-serar flygresorna genom att 10 % läggs på biljettpri-set. Denna extra avgift använder vi sedan internt till åtgärder som ska minska vår klimatpåverkan, t ex inköp av cyklar och webbmötesutrustning.

Alvesta: Intern klimatkompensering.

Ljungby: Svårt att genomföra på ett bra sätt. Har tagit ställning till att det inte ger någon fördel, utan riskerar att bli en negativ syn på miljöfrågor.

Växjö: Kommunen har ett klimatkonto där alla förvaltningar och bolag betalar en summa per ton koldioxid de släpper ut. Utifrån den potten kan sedan de olika delarna av organisationen söka pengar till klimatprojekt

Åtgärd 54. Kampanjer för ökad cykling

Tabell 34. Inkomna svar till Åtgärd 54, Kampanjer för ökad cykling.

Undersökningar visar att en alldeles för stor andel av de korta transporterna, under 5 km, sker med bil. Att fler personer löser sina transportbehov genom att cykla ger inte bara mindre klimatpåverkan och trängsel. Det ger också stora hälsovinster genom att sjukfrånvaron minskar. Flera studier visar att åtgärder i form av kampanjer, t.ex. Sydost Trampar, är bra exempel på kostnadseffektiva åtgärder för företag och andra typer av organisationer.	Energikontor sydost	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har kommunen genomfört kampanjer för att främja cykling i kommunen? *	G	H	G	E	E	E	E	E	G	P

*Energikontor Sydost och Region Kronoberg svarade på frågan: Har ni inom projekt genomfört cykelfrämjande åtgärder?

Kommentarer: Region Kronoberg: Regionen genomför årligen hälsokampanjer (hälsostege, hälsobingo) riktade till medarbetarna där man uppmuntrar olika typer av fysisk aktivitet som t ex cykling. Vi har även köpt in cyklar och elcyklar som medarbetare kan använda i tjänsten. Regionen har även beviljats klimatklivet-medel för en arbetspendlingskampanj som vi planerar genomföra 2017. (Vi var också med i Sydost Trampar - men det var före 2014).

Ljungby: En grupp för strategisk cykelplanering, arbetar mest med fysisk planering av cykelvägar. Det görs mindre spridda insatser men inga strategiskt planerade.

Markaryd: Vi har inte genomfört några kampanjer, men vi ökar antalet meter gc-vägar [gång- och cykelvägar] varje år för att främja cykling.

Åtgärd 56. Ge kollektivresor ökad attraktivitet.

Tabell 35. Inkomna svar till Åtgärd 56, Ge kollektivresor ökad attraktivitet.

Det finns flera skäl till att överföra enskilda transporter till kollektiva trafikslag än bara klimat- och energiaspekter, t.ex. trängsel- och bullerproblematik. Den strategiska inriktningen behöver ligga på att göra kollektivtrafiken så attraktiv som möjligt, bl.a. genom låga biljettpriser och internetuppkoppling, även i bussar. Erbjudna lånebicyklar till resenärer som behöver tas sig från stationen till arbetsplatsen, ökar också attraktiviteten. Det finns också åtgärder som till viss del redan används, men som kan förstärkas t.ex. anropsstyrd kollektivtrafik. Åtgärder som separata bussfiler, för ökad framkomlighet och punktlighet för kollektivtrafiken, är en mycket lämplig åtgärd i större tätorter.	Region Kronoberg
Har ytterligare åtgärderna vidtagits för att öka attraktiviteten på kollektiv transport?	H

Kommentarer: Region Kronoberg: Biljettpriserna i Länstrafikens kollektivtrafik subventioneras idag med närmare 50%. Länstrafiken har de senaste åren arbetat hårt med de faktorer som påverkar resandet mest och det har också lett till en stor resandeökning. Det största bussfilsprojektet hittills i länet har genomförts i Växjö mellan centrum och Teleborg med lyckat resultat. Fler framkomlighetsåtgärder har tagits fram i samarbete med Växjö kommun och statsbidrag har nyligen beviljats för att genomföra dessa.

Åtgärd 59. Samordnad varudistribution.

Tabell 36. Inkomna svar till Åtgärd 59. Samordnad varudistribution

Ett klimatsmart sätt att effektivisera godstransporter är att en kommun köper upp transporter separat från produkterna. Varorna levereras av ett flertal leverantörer till en gemensam central för t.ex. en eller flera kommuner. Varorna transporteras därefter samordnat i en slinga till alla de platser som de ska till. Vinsterna med detta är färre transporter, säkrare trafikmiljö vid skolor osv. och mindre miljöpåverkan. Näringslivet kan då även använda denna samlastningsmöjlighet och öka de positiva effekterna ytterligare.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har kommunen infört samordnad varudistribution inom organisationen?	G	H	G	E	G	E	G	G

Åtgärd 63. Upprätta reseplaner/policy

Tabell 37. Inkomna svar till Åtgärd 63, Upprätta reseplaner/policy.

Offentlig verksamhet och företag ser över bilinnehav och satsar på miljöanpassade fordon, utnyttja kollektivtrafik i högre utsträckning, uppmuntra till cykel i tjänsten mm. Cero-modellen är ett sätt att kartlägga resor.	Energikontor Sydost	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har er organisation en policy för hållbara tjänsteresor?	G	E	G	E	P	E	E	P	G	E

Kommentarer:

Energikontor Sydost: Har haft policy för hållbara tjänsteresor i flera år.

Region Kronoberg: Finns ingen policy men vi har uppdrag i vårt miljöprogram att ta fram en reseriktlinje för Region Kronoberg senast år 2018. Där kan regionen ta ställning för hur viska resa hållbart i tjänsten. Vi har även mål i miljöprogrammet om hållbara transporter: till 2018 ska minst 75 % av resorna med fordon från bilpoolen ske med förnyelsebart bränsle, antalet km med personbil i tjänsten ska minska med 10 % jämfört med 2013 samt att vi ska ersätta minst 2 000 möten per år i verksamheten med Skype- och videokonferenser.

Vad gäller styrdokument så har regionen en gemensam policy, som beskriver de värden verksamheten vilar på. Den gemensamma policyn har ersatt flera tidigare policyskrifter. Regionen har alltså inga speciella policys för olika sakområden som hållbara transporter, upphandling eller mat.

Åtgärd 64. Sparsam körning (Eco Driving)

Tabell 38. Inkomna svar till Åtgärd 64. Sparsam körning (Eco Driving).

En effektivare användning av våra fordon kan minska kostnaderna för flera samhällsaktörer. utbildningsinsatser inom Sparsam körning (Eco Driving). Omfattar såväl personbilar, kollektiv-trafik, godstransporter, trucktransporter och transporter inom lantbruk	Linné-universitetet	Region Kronoberg	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult
Har ni genomfört ecodriving utbildningar för anställda?	G	G	G	P	P	G	H	P	P	G

Kommentarer:

Linné-universitetet: Endast ett fåtal berörda har inte genomgått en sådan utbildning.

Region Kronoberg: Har tidigare erbjudits till medarbetare som kör bil i tjänsten.

Lessebo: Genomfört med vaktmästarorganisationen.

Ljungby: Genomfört för tunga maskiner.

Tingsryd: För så länge sedan att den behöver göras igen!

Växjö: ja, men inte för alla anställda. En upphandling av utbildare har skett, och i de delar av organisationen där man finner det lämpligt utbildas i ecodriving enligt detta avtal.

Åtgärd 65. Klimatinriktad transportplanering

Tabell 39. Inkomna svar till Åtgärd 65, Klimatinriktad transportplanering.

Inför framtagning av ny länstransportplan genomförs en djupgående analys länets transportbehov utifrån ett hållbarhetsperspektiv. I syfte att tydligare visa konsekvenser av olika typer av lösningar till regionens transportbehov och vilka åtgärder som i högre grad bidrar till regionens miljömål.	Region Kronoberg
Gör ni klimatvärdering av åtgärder inom länstransportplanen?	E

Kommentar: Region Kronoberg: Någon ”djupgående analys av länets transportbehov utifrån ett hållbarhetsperspektiv” har inte planerats för framtagandet av, LTP, Länstransportplanen 2018 – 2029. Regionen har dock tillsammans med de sex grannlänerna genomfört en Systemanalys och ett gemensamt positionspapper. Positionspapperet ger ett tydligt stöd för att utveckla regional och nationell järnvägstrafik. Inför framtagandet av LTP:n har också ett arbete påbörjats för att

ta fram en cykelstrategi och cykelplan, dvs. vilka cykelvägar som bör utvecklas under perioden. Arbetet beräknas vara klart under 2016. Direktiven för framtagandet av LTP beräknas komma i slutet av 2016. Först när det finns kan arbete formellt inledas. Planen är dock att parallellt med framtagandet av LTP ska en MKB eller liknande genomföras, det arbetet har ej påbörjats.

Åtgärd 66. Attraktiva kollektivtrafiknoder

Tabell 40. Inkomna svar till Åtgärd 66, Attraktiva kollektivtrafiknoder.

Hållplatser för kollektivtrafik behöver prioriteras före andra trafikslag som t.ex. bilparkeringar och placeras på så attraktiva platser som möjligt. Det är också viktigt att dessa utformas utifrån ett jämställdhetsperspektiv speciellt ur perspektivet av utsatta gruppers upplevelse av osäkra miljöer. Aspekter att tänka på är bl.a. belysning och andra trygghetsskapande aspekter.	Region Kronoberg
Har ni vidtagit åtgärder för att öka attraktivitet av kollektivtrafiknoder genom t. ex. bättre placering och fokus på säkerhet?	P

Kommentar: Region Kronoberg: I trafikförsörjningsprogrammet för Kronobergs län, vilken antogs hösten 2015, och i bilagan Hållplatshandboken finns tydliga kriterier för hur länets hållplatser ska utformas. I dagsläget kan vi dock inte säga exakt hur många av de ca 3 000 hållplatslägena som är åtgärdade enligt handbokens rekommendationer. Ansvaret för hållplatsernas utformning vilar inte på Region Kronoberg (kollektivtrafikmyndigheten och Länstrafiken) utan på Kommunerna och Trafikverket. För att bidra till att utveckla länets hållplatser har dock Region Kronoberg varit med i framtagandet av två större ansökningar som har resulterat i att ca 100 miljoner kommer att bidra till kollektivtrafikens attraktivitet.

TEMA HÅLLBAR KONSUMTION

Temaområde Kemikalier

Det ställdes inga frågor inom detta temaområde denna gång.

Temaområde Mat

Åtgärd 12. Matpolicy för konferens/bjudningar/fika.

Tabell 41. Inkomna svar till Åtgärd 12, Matpolicy för konferens/bjudningar/fika.

Prioritera hållbar mat som har mindre miljöpåverkan genom att ställa krav vid arrangemang av olika möten och i fikarum. Prioritera ekologisk mat, vegetariskt, mindre kött, naturbeteskött från lokala/svenska gårdar. Inför policy och checklistor som stöd och styrning och synliggör det till mötesdeltagare. Öka kunskap och medvetenhet hos de som bokar och arrangerar event, möte m.m.	Energikontor Sydost	Linné-universitetet	Ljungby Energi AB	Miljö Linné	Region Kronoberg
Ställer ni hållbarhetskrav på maten till konferens/bjudningar/fika?	H	H	E	G	E

Kommentarer:

Linnéuniversitetet: I enlighet med universitetets Inköps- och upphandlingspolicy ska miljö och sociala/etiska krav beaktas. Ofta ställs inget direkt krav utan man säkerställer att det finns möjlighet för beställaren att välja hållbara alternativ då

man beställer exempelvis mat eller fika. I förslaget till universitetets nya hållbarhetsmål står även att universitetet, i dialog med restaurangföretagen i universitetets lokaler, ska upprätta en plan för att öka andelen ekologiska råvaror och vegetariska rätter.

Region Kronoberg: Inte generellt - finns ingen policy för detta. Var heller inte ett krav när vi upphandlade konferenstjänster. (Däremot har vi hög andel ekologiska livsmedel i den fika/mat som vi serverar i de konferenser vi själva anordnar.)

Ljungby kommun: Vi har infört Fairtrade-märkta alternativ när det beställs fika till möten i kommunhuset. Finns inga styrdokument ännu.

Markaryd: Det finns inga krav, men de som gör inköpen försöker ändå tänka ekologiskt/närodlat.

Växjö: Det är svårt att svara på i vilken utsträckning den är genomförd. Policyn är att kommunorganisationen ska efterfråga ekologiskt vid konferenser etc.

Åtgärd 13: Öka privatpersoners kunskap om hållbar matkonsumtion

Tabell 42. Inkomna svar till Åtgärd 13, Öka privatpersoners kunskap om hållbar matkonsumtion.

Öka kunskaper och medvetenhet om vår konsumtion av mat samt matsvinn och dess effekter i naturen. Lyfta hållbarhetsaspekterna av mat. Ta upp t ex. problematiken med matsvinn, hög köttkonsumtion, miljöpåverkan, hälsoaspekter, märkning av ekologisk mat. Specifik riktad kunskapsökning för barn och unga.	Energikontor Sydost	Region Kronoberg
Ha ni anordnat/deltagit i aktiviteter för att lyfta problematiken om konsumtion och matsvinn?	P	E

Kommentar från Energikontor Sydost: Detta var ett tema vid EnergiTing Sydost redan 2013.

Temaområde Resor

Åtgärd 14. Stimulera hållbart resande

Tabell 43. Inkomna svar till Åtgärd 14, Stimulera hållbart resande.

Påverka resebeteende genom att. tillåta restid på arbetstid om det tar längre med kollektivt jmf med bil, minimera flygandet, stimulera anställda till att välja cykel eller buss före bilen t.ex. genom att höja parkeringsavgiften eller öka avståndet till bilparkering, premiera anställda som reser hållbart, underlätta för distansarbete, införa bonussystem, till ex. i form av poäng för besparat kg CO2 eller annat mått, erbjuda tjänstecyklar, underlätta samåkning vid tjänsteresor både med privatbil och tjänstebil.	Energikontor Sydost	Linné-universitetet	Ljungby Energi AB	Miljö Linné	Region Kronoberg
Har ni policy eller satsningar för att påverka resebeteendet i pendling och/eller tjänsteresor?	H	H	P	G	

Kommentarer:

Energikontor Sydost: Framför allt tjänsteresor, ej pendling.

Ljungby Energi AB: Bolaget har införskaffat en elbil. Vid byte av fordon skall möjligheten att byta till ett miljövänligare bränsle beaktas. Biogas kan bli aktuellt framöver. Elcykel är införskaffad.

Linnéuniversitetet: Universitetet har en Mötes- och resepolicy som bland annat ska stimulera hållbara tjänsteresor. Då universitetet är förlagt till två orter erbjuds anställda resekort med tåg Växjö-Kalmar i tjänsten (ej pendling). Även restid som

arbete tillåts. Universitetet är också i färd med att lämna in en regionalfondsansökan med satsningar som syftar till att främja hållbara resor till och från arbetet.

Åtgärd 15. Underlätta för hållbara tjänsteresor

Tabell 44. Inkomna svar till Åtgärd 15, Underlätta för hållbara tjänsteresor.

Underlätta för hållbar val av tjänsteresa till olika möten. Planera nationella och regionala möten/konferens/arrangemang efter tidtabell i kollektivtrafik. Ge möjlighet till virtuell deltagande. I mötesinbjudningar och konferenser alltid arrangera för samåkning och rekommendera/informera om kollektivtrafik (linje, tider).	Energikontor Sydost	Linné-universitetet	Ljungby Energi AB	Miljö Linné
Har ni policy eller satsningar för att stimulera hållbara tjänsteresor?	G	G	E	G

Kommentarer:

Energikontor Sydost: Såväl EnergiTing Sydost som de flesta andra arrangemang som Energikontoret står bakom planeras så att deltagarna så långt det är möjligt ska kunna åka kollektivt.

Linnéuniversitetet: Se svar åtgärd 14: Universitetet har en Mötes- och resepolicy som bland annat ska stimulera hållbara tjänsteresor. Då universitetet är förlagt till två orter erbjuds anställda resekort med tåg Växjö-Kalmar i tjänsten (ej pendling). Även restid som arbete tillåts. Universitetet är också i färd med att lämna in en regionalfondsansökan med satsningar som syftar till att främja hållbara resor till och från arbetet.

Temaområde Textilier

Åtgärd 16. Upphandling med fokus på hållbara textilier, från design till återanvändning och återvinning.

Tabell 45. Inkomna svar till Åtgärd 16, Upphandling med fokus på hållbara textilier.

Tydlig inköps- och upphandlingspolicy som styr mot en hållbar upphandling. Prioritera ekologiska textilier/arbetskläder, mindre kemikaliekrävande textilier, också Fairtrade/etiskt märkta. Textilerna ska vara anpassade efter de behov och önskemål som finns i den egna verksamheten så att de används under dess hela livslängd.	Alvesta	Lessebo	Ljungby	Markaryd	Tingsryd	Uppvidinge	Växjö	Älmhult	Energikontor Sydost	Linné-universitetet	Ljungby Energi AB	Miljö Linné	Reg. Kron. Hälso & sjukv.	Reg. Kron. Miljösamv.
Har ni en tydlig policy som styr mot hållbar upphandling av textilier?	G	E	E	E	E	G	G	E	E	H	E	E	E	E

Kommentarer:

Energikontor Sydost: Ej tillämpligt på egna organisationen.

Linnéuniversitetet: Universitetets har en inköps- och upphandlingspolicy som pekar på att miljö och sociala/etiska krav ska beaktas i syfte att verka för en

hållbar utveckling. Det finns ej någon policy som tar upp textilier specifikt.

Miljö Linné: Vi har en övergripande miljöpolicy som inbegriper alla inköp, men textilier är inte utpekade som varugrupp.

Region Kronoberg: Valde alternativet ej påbörjad eftersom frågan är ställd om regionen har en policy vilket vi inte har. Däremot har regionen ett mål i vårt miljöprogram och i våra riktlinjer för miljöanpassad upphandling om att 25 % av textilerna, under avtalsperioden 2014-2018, ska vara producerade av alternativa material med mindre miljöbelastning än konventionell bomull. Vi håller nu på med en ny textilupphandling där kommer vi att ställa krav om hållbara textilier i vårt förfrågningsunderlag.

Markaryd: Det står i upphandlingspolicyn att inköpsverksamheten ska präglas av bl.a. miljöhänsyn, men inget mer specifikt.

Växjö: Växjö kommun har en upphandlingspolicy där det tydligt framgår vilka krav, såväl miljömässiga som etiska, som ska ställas i alla upphandlingar. Det omfattar även textilier. Någon särskild policy för just textilier finns inte.

Älmhult: Ska ta fram handlingsplan för giftfria förskolor där detta kommer att ingå.

Åtgärd 20. Utveckling av marknad för återvinning av textilier

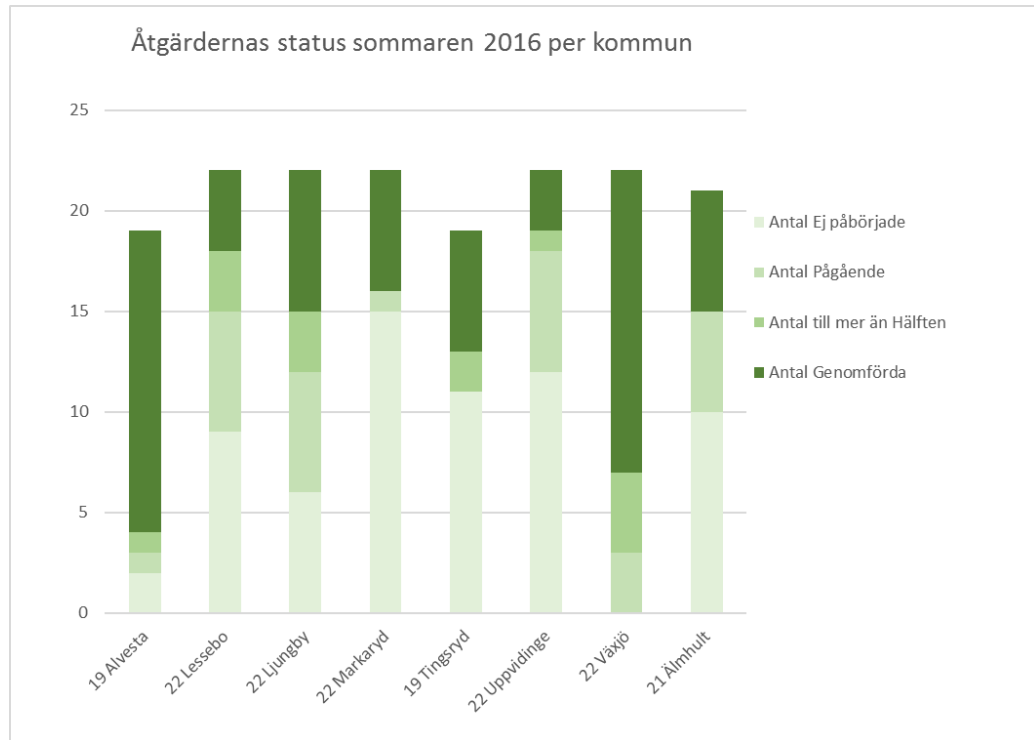
Tabell 46. Inkomna svar till Åtgärd 20, Utveckling av marknad för återvinning av textilier.

Satsa på förstudie med fokus på möjligheter till återvinning av textilier i vårt län och möjligheter till effektiv insamling av lump (t.ex. studentprojekt, kandidat/examensuppsats).	Linné-universitetet
Har ni satsat på förstudie om möjligheter till effektiv insamling av textilier?	

Kommentar: Linné-universitetet: Volymen textilier i verksamheten bedöms inte vara tillräckligt stor.

Sammanställning kommunernas arbete med åtgärderna i åtgärdsprogrammet

En grafisk beskrivning över hur långt kommunerna har kommit med de 22 åtgärder i åtgärdsprogrammet som vi frågade om, visar att Alvesta och Växjö kommuner har kommit längst med de åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet.

Figur 1. De åtgärder som kommunerna berörs av i Åtgärdsprogrammet för miljömål. Siffran före kommunnamnet anger hur många åtgärder kommunen har bedömt i sitt svar.

ANALYS

Svar kom in från länets samtliga kommuner, Region Kronoberg/Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge, Ljungby Energi AB, Miljö Linné, Linnéuniversitetet och Energikontor sydost. Kronobergs Luftvårdsförbund svarade men utan att klassificera åtgärdernas genomförande. Svar kom inte in från Växjö Energi AB, Tingsryds Energi AB (TEAB) och Alvesta Energi AB.

Länsstyrelsens kommunikation av miljömålsåtgärderna har varit god när kommunen är mottagare. Det finns ett nätverk för miljömålssamordnare, eller motsvarande funktioner inom kommunerna. Dialogen med dem fungerade både före och efter att åtgärdsprogrammet beslutades. Resultatet syns i att kommunerna har kommit igång bra med de åtgärder där de är aktörer.

Frågan är hur energibolagen har uppfattat sin roll inom miljömålsarbetet och hur energibolagen uppfattar att de berörs av åtgärderna i åtgärdsprogrammet för

miljömålen. Är åtgärderna kända för dem? Vet de om att de är viktiga aktörer? Var de med och lämnade synpunkter på de åtgärder som föreslogs? Anmälde de intresse för att genomföra åtgärder?

Kronobergs luftvårdsförbund anger i sina stadgar att man arbetar med information och samordning av luftarbetet i länet. Men, som man mycket riktigt påpekar, har man inte tagit på sig något formellt uppdrag. Kanske är tiden mogen att fundera över om ett miljömålslofte kan leda arbetet framåt?

SLUTSATSER OCH FORTSATT ARBETE

Länsstyrelsen måste hitta bättre sätt att göra åtgärderna mer kända för aktörerna. Ett framgångsrecept har varit att erbjuda aktörer att teckna miljömålsloften, men arbetet måste anpassas efter behoven. Framöver kommer temaområdet Det hållbara landskapet att prioriteras, och efter det finns ambitionen att rikta insatserna mot näringslivets miljöpåverkan.

Länsstyrelsen har för avsikt att se över åtgärdernas formuleringar och innebörd. Detta behov förstärks av inkomna svar som tydligt visar att vissa åtgärder behöver formuleras om alternativt tas bort om de är genomförda. Ett exempel är åtgärder som innehåller flera aspekter, till exempel åtgärd 12 i Tema Hälsa i miljöarbetet: Hänsyn till klimatförändringarna i samhällsplaneringen. Åtgärden omfattar egentligen fyra aspekter: Identifiera områden för ras och skred, beakta klimatförändringarna i kommunal översiktsplanering samt ange förutsättningar för de skydd och åtgärder som behövs på kort och lång sikt.

De fem åtgärder som redovisats som genomförda kommer inte att följas upp fler gånger. Vid översyn av åtgärdsprogrammet kommer de att tas bort.

BILAGOR

Bilaga 1

INSTRUKTION FÖR IFYLLANDE AV ENKÄTEN, UTSÄND 2016-06-22

 LÄNSSTYRELSEN I KRONOBERGS LÄN	Missiv	1 (2)
	Datum 2016-06-22	Arendenummer 501-3577-16

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR MILJÖMÅLEN

Det övergripande målet för Sveriges miljöpolitik är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Alla behöver bidra till detta. Ett verktyg som underlättar detta är Åtgärdsprogrammet 2014-2020, som fastställdes efter en dialogprocess som involverat ett stort antal företrädare för olika verksamheter.

Åtgärdsprogrammets syfte är att vara ett användbart verktyg för att peka ut vad som behöver göras och av vem samt underlätta prioriteringar inom miljöområdet på både regional och lokal nivå.

Nu, halvvägs i arbetet, är det dags att följa upp genomförandet. Vid det arbetet avser Länsstyrelsen att i första hand följa upp genomförandet av de åtgärder som har störst potential att påverka uppfyllande av miljömålen. **Uppföljningen ska vara enkel och avser att stämma av med berörda aktörers (i åtgärdsprogrammet listade oftast som huvudaktörer) genomförande av åtgärder som ligger inom deras rådighet.** För vissa åtgärder kommer också en uppföljning av effekt att ske genom analys av tillgänglig statistik.

Till detta brev bifogas ett exceldokument med utvalda åtgärder, rubrik och numrering som i åtgärdsprogrammet samt fråga eller kommentar som förtydligar åtgärdens innehåll.

Vi utgår från att du som är miljösamordnare/motsvarande har sådan kunskap och kännedom om arbetet inom din organisation att du enkelt kan besvara dessa frågor utan att göra omfattande utredningar eller behöva tillfråga många personer. Vår avsikt är att exceldokumentet ska kunna besvaras relativt snabbt. För varje åtgärd önskar vi att du bedömer om åtgärden, utifrån din organisations rådighet är

- Genomförd = G,
- Genomförd till minst hälften = H,
- Påbörjad = P,
- Ej påbörjad = E.

Om du känner ett behov att motivera bedömningen av läget finns det även en fritextkolumn att skriva i. Spara ner en kopia av excelfilen och skicka in ert svar.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post	Webplats
351 86 VÄXJÖ	Kungsgatan 8	010-223 70 00	010-223 72 20	kronoberg@lansstyrelsen.se	www.lansstyrelsen.se/kronoberg
Kontakt i detta ärende					
Louise Ellman-Kareid		010-2237896			

		2 (2)
Missiv		
Datum	Arendenummer	
2016-06-22	501-3577-16	

Länsstyrelsen önskar få svar om arbetet med genomförandet av miljömålsåtgärder senast den **11 augusti 2016** med epost till miljomal@kronoberg.se.

Vi beklagar att detta mejl kommer under semesterperioden men skulle vara tacksamma om du har möjlighet att svara.

Glad sommar!

Ida Andreasson

Dagmara Nawrocka

Louise Ellman Kareld

ÖVERBLICK: SAMTLIGA ÅTGÄRDER I ÅTGÄRDSPROGRAMMEN

Tema Hälso						
Temaområde	Nr	Rubrik	Huvudaktör	Medaktör	Uppföljd	Slutförd 2016
Giftrfri miljö och minskad k	1	Minska användning av farliga kemikalier i verksamhet	Näringslivet Kommuner Landstinget	Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge, Länsstyrelsen	2016	
Giftrfri miljö och minskad k	2	Minska användning av farliga kemikalier i hushållen	Kommuner	Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge, Naturskyddsföreningen	2016	
Giftrfri miljö och minskad k	3	Öka inköp av ekologiska livsmedel	Kommuner, Regionen, Näringslivet	Miljö Linné	2016	Genomförd
Giftrfri miljö och minskad k	4	Minska läkemedlens miljöpåverkan	Regionen		2016	
Giftrfri miljö och minskad k	5	Öka antal företag med ett systematiskt miljöarbete	Näringslivet	Länsstyrelsen kommunerna		
Hållbar samhällsplanering	6	Stärk skyddet av kommunala dricksvattentäkter	Kommuner	Länsstyrelsen Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge		
Hållbar samhällsplanering	7	Upprätta resurshushållningsplan	Kommuner	Länsstyrelsen		
Hållbar samhällsplanering	8	Minska partikelhalterna vid gaturengöring	Kommuner	Luftvårdsförbundet	2016	
Hållbar samhällsplanering	9	Information om luftkvaliteten i länet	Kommuner	Länsstyrelsen		
Hållbar samhällsplanering	10	Öka den antikvariska kompetensen på kommunal nivå	Kommuner			
Hållbar samhällsplanering	11	Framtagning av vatten- och avloppsplaner	Kommuner	Länsstyrelsen, Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge		
Hållbar samhällsplanering	12	Hänsyn till klimatförändringar i samhällsplaneringen	Länsstyrelsen	Kommuner		
Hållbar samhällsplanering	13	Framtagande av avfallsplaner	Kommuner			
Boende och verksamhet	14	Minskad användning av dubbdäck	Trafikverket, Kommuner	Luftvårdsförbundet	2016	
Boende och verksamhet	15	Öka antal bostäder som utför radonmätningar	Kommuner	Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Länsstyrelsen	2016	
Boende och verksamhet	16	Kartlägga radonhalter i skolor och förskolor	Kommuner	Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Länsstyrelsen	2016	Genomförd
Boende och verksamhet	17	Tillgång till skugga på skol- och förskolegårdar	Kommuner		2016	
Boende och verksamhet	18	Öka andelen miljögodkända vedpannor	Kommuner	Länsstyrelsen		

Tema Hållbara landskapet						
Temaområde	Nr	Rubrik	Huvudaktör	Medaktör	Uppföljd	Slutförd 2016
Övergripande information	1	Sammanställa och informera om de medel som finns att söka för att nå miljömålen	Länsstyrelsen			
Övergripande information	2	Informationsinsatser om miljömålen till barn och ungdomar	Länsstyrelsen			
Våtmarker	3	Stödgivning inom landsbygdsprogrammet för fortsatt anläggande och restaurering av våtmarker	Länsstyrelsen			
Våtmarker	4	Sprid goda exempel på våtmarkssatser via vattendragsvandringar och våtmarksvandringar	Länsstyrelsen			
Våtmarker	5	Information om skyddsåtgärder och rensning	Länsstyrelsen			
Våtmarker	6	Färdigställt strategiskt underlag för våtmarker	Länsstyrelsen			
Våtmarker	7	Komplettering av sumpskogsinventeringen	Skogsstyrelsen Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	8	Öka kunskapen om biologisk mångfald hos kommunerna	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	9	Information om vardagslandskapet	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	10	Kommunikation om minskat näringsläckage och markpackning av åkermark	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	11	Information till entreprenörer i odlingslandskapet	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	12	Miljöersättnings och stöd inom Landsbygdsprogrammet	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	13	Riktad rådgivning till markägare med värdefulla marker	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	14	Skapa samverkansgrupp på chefsnivå för landsbygdsfrågor och odlingslandskapet.	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	15	Förenkla informationen om natur- och kulturvärden till fastighetsägare	Länsstyrelsen			
Odlingslandskapet	16	Öka kunskapen om gamla/grova träd	Länsstyrelsen			
Skogen	17	Ökad askåterföring	Biobränsleeldade fjärrvärmeverk			
Skogen	18	Krav på utbildning i natur- och kulturmiljövård.	Skogsbrukets aktörer			
Skogen	19	Rådgivning/information till skogliga tjänstemän och skogsägare om skötselåtgärder i skogen	Skogsstyrelsen			
Skogen	20	Ökad hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden i skogsbruket.	Skogsbrukets aktörer			
Skogen	21	Öka arealen certifierad skogsmark	Kommuner Skogsägare		2016	Genomförd
Skogen	22	Minska körsdador inom skogsbruket	Kommuner Skogsägare Skogliga entreprenörer			
Skogen	23	Informationsinsatser om skogens värden	Skogsstyrelsen			
Skogen	24	Skapa gröna bårder för ökad biologisk mångfald längs vägar och vattendrag	Markägare			
Skogen	25	Bilda fler kommunala naturreservat	Kommuner		2016	
Skogen	26	Ökat fokus på landskapsperspektivet vid områdesskydd av skog	Skogsstyrelsen Länsstyrelsen			
Skogen	27	Skapa arbetsgrupp inom skogliga distriktsrådet	Skogsstyrelsen			
Sjöar och vattendrag	28	Begränsa främmande arters utspridning	Länsstyrelsen			
Sjöar och vattendrag	29	Fria vandringsvägar för fisk	Länsstyrelsen			
Sjöar och vattendrag	30	Kantzoner bevaras eller återställs längs vattendrag och sjöar	Markägare Länsstyrelsen			
Sjöar och vattendrag	31	Fortsatt inventering och åtgärd av otillräckligt renat avloppsvatten	Kommuner		2016	
Sjöar och vattendrag	32	Ökad hänsyn till vattenanknutna kulturmiljöer	Länsstyrelsen			
Sjöar och vattendrag	33	Säkra utterpassager	Trafikverket			

Tema Klimat och energi						
Temaområde	Nr	Rubrik	Huvudaktör	Medaktör	Uppföljd	Slutförd 2016
Strategiska åtgärder	1	Regionala klimatkommission	Region Kronoberg, Energikontor sydost, Länsstyrelsen, Privata och offentliga organisationer	Energikontor sydost, Länsstyrelsen, Privata och offentliga organisationer		
Strategiska åtgärder	2	Regionalt mobilitetskontor	Energikontor sydost	Länsstyrelsen, Regionen		
Strategiska åtgärder	3	Klimatinriktad samverkan forskning och näringsliv	Linnéuniversitetet	Näringslivsorganisationer, företag, Energikontor sydost, Bioenergigruppen, Sustainable Småland	2016	
Strategiska åtgärder	4	Klimatsmart innovationer – cleantech	Linnéuniversitetet	Region Kronoberg, Sustainable Småland, Företag, Offentlig sektor	2016	
Strategiska åtgärder	5	Klimatnätverk för företag och branscher.	Smart Housing	Region Kronoberg, Goda hus, Miljösmarta hus, Sustainable Småland, Länsstyrelsen, Energikontor sydost, Näringslivets branschorganisationer, Företag		
Strategiska åtgärder	6	Stimulera företagsnätverk för klimatrelaterad tillväxt	Kommuner, Länsstyrelsen, Energikontor sydost	Sustainable Småland		
Strategiska åtgärder	7	Planeringsunderlag för klimat- och energiområdet	Länsstyrelsen	Kommuner, Region Kronoberg, Energikontor sydost		
Strategiska åtgärder	8	Ökad fokus på klimat- och energiapsekt i fysisk planering	Kommuner	Länsstyrelsen, Region Kronoberg		
Strategiska åtgärder	9	Utveckla hållbart bostadsbyggande i trä	Smart Housing			
Strategiska åtgärder	10	Kommunala klimatstrategier utvecklas	Kommuner	Länsstyrelsen		
Strategiska åtgärder	11	Klimatsmart landsbygdsprogram	Länsstyrelsen	LRF		
Strategiska åtgärder	12	Effektiverad lustgasanvändning	Landstinget			
Strategiska åtgärder	13	Utbildnings- och informationsinsatser till länets medborgare	Lokala och regionala myndigheter		2016	
Strategiska åtgärder	14	Utbildnings- och informationsinsatser till politiker	Region Kronoberg, Länsstyrelsen, Energikontor sydost		2016	
Strategiska åtgärder	15	Kunskap om klimat, energi och hållbar utveckling i skolans undervisning "Lärande för hållbar utveckling".	Kommunala och privata skolor, Energikontor sydost	Lokala och regionala myndigheter, Övriga organisationer		
Strategiska åtgärder	16	Skapa ett regionalt resurscentrum som stöd för skollära och pedagoger	Energikontor sydost			
Strategiska åtgärder	17	Energi- och klimatrådgivning till allmänhet och företag	Kommuner	Energikontor sydost	2016	Genomförd
Strategiska åtgärder	18	Energi- och klimatinriktad tillsyn och rådgivning	Länsstyrelsen, Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge, Kommuner	Näringsliv		
Strategiska åtgärder	19	Kompetensutveckling av butikspersonal	Branschorganisationer, Butiksdjur och butiker		2016	
Grön upphandling	21	Ökad samverkan upphandlare/näringsliv	Kommuner och leverantörer av varor och tjänster, näringslivet	Länsstyrelsen, Energikontor sydost		
Grön upphandling	22	Systematiskt upphandlingsarbete	Offentliga och privata aktörer	Länsstyrelsen, Energikontor sydost		
Grön upphandling	23	Inköp av el från förnyelsebara energikällor	Offentliga och privata aktörer	Energi- och klimatrådgivare	2016	Genomförd
Grön upphandling	24	Inköp/leasing/hyra av energieffektiva fordon	Alla samhällsaktörer	Länsstyrelsen		
Grön upphandling	25	Inköp av förnyelsebart drivna fordon	Offentliga och privata aktörer		2016	
Grön upphandling	26	Inköp av vegetariska produkter	Offentliga och privata aktörer		2016	
Grön upphandling	27	Transportminimerade livsmedelsinköp	Offentliga och privata aktörer			
Grön upphandling	28	Funktions- och innovationsupphandlingar-cleantech	Kommuner och deras upphandlingsenheter	Länsstyrelsen, Region Kronoberg, Energikontor sydost, Sustainable Småland, Trafikverket		
Grön upphandling	29	Kompetensutveckling och stöd till restauranger	Restauranger, Miljöresurs Linné		2016	

Tema Klimat och energi, forts					
Temaområde	Nr	Rubrik	Huvudaktör	Medaktör	Uppföljd
Ökad energieffektivisering	30	Nybyggnad inriktas på passiv och plusenergihus	Kommuner	Goda hus Energikontor sydost Byggföretag	2016
Ökad energieffektivisering	31	Befintliga byggnader energieffektiviseras.	Förvaltare av byggnader	Energikontor sydost Goda hus Kommuner	
Ökad energieffektivisering	32	Minska elansvändning i byggnader	Förvaltare av byggnader	Bransch-organisationer inom byggnadsbranschen Energikontor sydost	
Ökad energieffektivisering	33	Elektificera inom industri och kommunal teknisk verksamhet	Företag och kommunala tekniska förvaltningar	Energikontor sydost	
Ökad energieffektivisering	34	Inför individuell mätning/debitering av el- och varmvattenanvändning	Förvaltare av byggnader, såväl offentliga som privata.	Bransch-organisationer inom byggnadsbranschen.	
Ökad energieffektivisering	35	Öka användningen av restvärme.	Tillverknings-industri	Kommuner Miljöresurs Linné Energikontor sydost	
Ökad energieffektivisering	36	Energi- och klimatrådgivning vid bygglov	Kommuner	Energikontor sydost	
Ökad energieffektivisering	37	Klimatsmart brukningsmetoder inom lantbruket	Länstyrelsen	Kommuner, LRF	
Ökad energieffektivisering	38	Öka incitament för energibesparing	Elbolag		2016
Mer förnybar energi	39	Ökad användning av fjärrkyla	Energibolag	Kommuner	2016
Mer förnybar energi	40	Ökad produktion av vindkraft	Energibolag	Kommuner	
Mer förnybar energi	41	Ökad biogasproduktion	Jordbrukare Biogas sydost	Kommuner, näringsliv och övriga offentliga organisationer	2016
Mer förnybar energi	42	Fler biogasanläggningar för biogasproduktion	Jordbrukare	Bransch-organisationer inom jordbrukssektorn	
Mer förnybar energi	43	Produktion av förnyelsebart fordonbränsle	Linnuniversitetet Företag	Offentliga aktörer på främst regional nivå.	2016
Mer förnybar energi	44	Ökad produktion av kraftvärme	Energibolag	Energikontor sydost	2016
Mer förnybar energi	45	Fortsatt konvertera uppvärmningssystem	Ägare och förvaltare av byggnader.	Branschorganisationer inom bostadssektorn.	
Mer förnybar energi	46	Bygg ut närvärme i fler orter	Energibolag	Energikontor sydost	2016
Mer förnybar energi	47	Ökad användning av solvärme	Kommuner, näringsliv	Energikontor sydost Energi- och klimatrådgivare	2016
Mer förnybar energi	48	Ökad användning av solceller	Kommuner Företag	Länstyrelsen Energikontor sydost	2016
Mer förnybar energi	49	Effektiviserad vattenkraft	Energibolag	Länstyrelsen, Energikontor sydost	
Hållbara transporter	50	Avgiftsbelagda parkeringsplatser	Privata och offentliga organisationer	Kommuner	2016
Hållbara transporter	51	Klimatkompensering för klimatpåverkan vid tjänstresor.	Organisationer med transportbehov	Organisationer som erbjuder klimatkompensering	2016
Hållbara transporter	52	Förbättrad infrastruktur för förnybara bränslen och eladdning	Både offentliga och privata aktörer	Energikontor sydost, Miljöfordon Syd	
Hållbara transporter	53	Ge cykling större tyngd i samhällsplanering	Kommuner	Regionen, Trafikverket	
Hållbara transporter	54	Kampanjer för ökad cykling mm.	Kommuner	Regionen, Energikontor sydost	2016
Hållbara transporter	55	Vandrande bussar	Kommuner		
Hållbara transporter	56	Ge kollektivtrafikresor ökad attraktivitet	Region Kronoberg	Kommuner, Trafikverket	2016
Hållbara transporter	57	Godstransporter på järnväg	Aktörer med transportbehov.	Godstransportrådet i Småland	
Hållbara transporter	58	Förbättrad IT-infrastruktur	Kommuner	Offentliga och privata aktörer Sammanslutningar på landsbygden, t.ex. bygderråd, byföreningar.	
Hållbara transporter	59	Samordnad varudistribution	Kommuner	Transportföretag	2016
Hållbara transporter	60	Effektiva godstransporter	Transportföretag	Bransch-organisationer inom transportbranschen.	
Hållbara transporter	61	Ökad samåkning och klimatsmart bokningssystem	Kommuner	Energikontor sydost, Bygderråd, Byföreningar	
Hållbara transporter	62	Etablera bilpooler	Företag, Regionala myndigheter, Kommuner	Hyrbilsföretag	
Hållbara transporter	63	Upprätta reseplaner/policy	Företag	Energikontor sydost	2016
Hållbara transporter	64	Sparsam körning (Eco Driving)	Både offentliga och privata aktörer	Trafikskolor	2016
Hållbara transporter	65	Klimat-inriktad länstransportplanering	Region Kronoberg	Länstyrelsen Trafikverket	2016
Hållbara transporter	66	Attraktiva kollektivtrafiknoder	Region Kronoberg	Kommuner, Trafikverket	2016
Hållbara transporter	67	Öka antalet kollektivtrafikresenärer	Region Kronoberg Kommuner	Länstyrelsen	

Tema Hållbar konsumtion					
Temaområde	Nr	Åtgärdens rubrik	Huvudaktör	Medaktör	Uppföljd
Strategiska åtgärder	1	Hållbarhetsrådgivning	Kommun	Region Kronoberg	Slutförd 2016
Övergripande	2	Etablera Hållbarhetsskolor.	Region Kronoberg, Kommun, Energikontor Sydost, Näringslivet		
Övergripande	3	Mindre avfall från våra hushåll	Region Kronoberg,	Kommun, Avfall Sverige	
Övergripande	4	Underlätta för cirkulär ekonomi.	Region Kronoberg, Näringslivet, Offentlig sektor,	Kommun, Växjö Kommun, Macken	
Övergripande	5	Utveckla hållbar besöks- och eventnäring	Region Kronoberg	Kommun, Linnéuniversitet	
Övergripande	6	Underlätta för återanvändning av möbler och utrustning internt inom verksamheten.	Alla aktörer		
Strategiska åtgärder	7	Minska kemikalier i barnens omgivning och skydda barnens hälsa.	Offentliga aktörer, Region,	privata fastighetsägare, privata skolor/förskolor, idrottsföreningar	
Kemikalier	8	Fokusera på kemikalier i upphandlingar.	Offentlig sektor	Näringslivet	
Strategiska åtgärder	9	Samverkan för minskning av kemikalieanvändning.	Offentlig sektor		
Kemikalier	10	Kampanj för alternativ till produkter utan farliga kemikalier.	Offentlig sektor,	Näringslivet	
Kemikalier	11	Avskiljning av kemikalier i reningsverk	Kommun	Region, Offentlig sektor	
Övergripande	12	Matpolicyn för konferens/bjudningar/fika.	Alla aktörer		2016
Mat	13	Öka privatpersoners kunskap om hållbar matkonsumtion	Region Kronoberg, ESS,	Kommun, Studieförbundet, Miljöresurs Linné	2016
Resor	14	Stimulera hållbart resande	Alla aktörer		2016
Resor	15	Underlätta för hållbara tjänsteresor.	Alla aktörer		2016
Strategiska åtgärder	16	Upphandling med fokus på hållbara textilier, från design till återanvändning och återvinning.	Offentlig sektor		2016
Textilier	17	Informationsinsatser om textilier och hållbarhet.	Kommun,	Region Kronoberg	
Textilier	18	Underlätta för återanvändning.	Kommun		
Strategiska åtgärder	19	Öka barn och ungdomars kunskap om hållbara textilier, från design till återanvändning och återvinning.	Kommun,	Föreningar, Offentlig sektor, Näringslivet	
Textilier	20	Utveckling av marknad för återvinning av textilier.	Linnéuniversitet,	Kommun, Länsstyrelsen	2016
Textilier	21	Insamlingsystem för textilier.	Region Kronoberg, Kommun	Övrig aktör: Konsument Södra Småland, Näringslivet	

GÄLLANDE PUBLIKATIONER OM MILJÖMÅLEN (MÅL, ÅTGÄRDER OCH LÄGESBESKRIVNING) FRÅN LÄNSSTYRELSEN I KRONOBERGS LÄN:

Regionala miljömål i Kronobergs län 2013-2020.
Länsstyrelsens meddelande 2013:01

Åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020,
Hälsa i miljöarbetet, Det hållbara landskapet, Klimat och Energi.
Länsstyrelsens meddelande 2014:04

Åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020,
komplettering Hållbar konsumtion

Miljöfakta Kronobergs län, information på Länsstyrelsens hemsida, Tema om odlingslandskapet publicerad 2017:

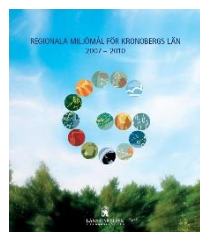
Tidigare publikationer:

Möjligheter finns överallt – En undersökning av miljöarbetet bland miljöcertifierade företag i Kronobergs län.

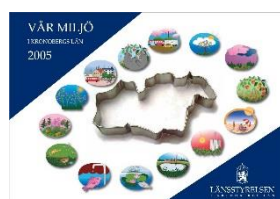
Länsstyrelsens meddelande 2013:04

Uppföljning av miljömål i Kronobergs län – När vi miljömålen?
2011 – Halvtid – hög tid att kavla upp ärmarna...
Länsstyrelsens meddelande 2011:03

Regionala miljömål i Kronobergs län 2007-2010.
Länsstyrelsens meddelande 2007:02

Vår miljö i Kronobergs län 2005,
Länsstyrelsens meddelande 2006:14

Klimat- och energistrategi för Kronobergs län och region södra Småland.
Åtgärdsstrategi för effektivare energianvändning och transporter i Kronobergs län
2005

Regionala miljömål
Länsstyrelsens meddelande 2003:05

Miljöstrategi 95 Kronobergs län

